

ELS ASPECTES SÒCIO-CULTURALS A L'AGRICULTURA DE SANT LLORENÇ D'HORTONS. LA GRANDÀRIA DE LA PROPIETAT I L'EXPLOTACIÓ

ROSA M. ASENCIO I MONSERRAT
ROSA M. BOSCH I CASADEVALL
CARLES GARCIA I SELLÉS

Fer una anàlisi basada només en la informació recollida per al municipi de Sant Llorenç, i d'aquí treure'n unes conclusions com a element aïllat, creiem que té un interès molt reduït. Per això hem considerat necessari presentar l'estudi de Sant Llorenç i, alhora, no deixar de banda tota la influència que rep de la comarca i principalment dels municipis veïns, Gelida i Sant Sadurní d'Anoia, que, evidentment, juguen un paper molt important en el seu desenvolupament.

Cal tenir en compte que la informació que presentem ha estat reelaborada a partir d'un treball més ampli –sobre el mateix tema i dels mateixos autors– en el qual es tracten aspectes relacionats amb el medi ambient i amb la superfície de conreu, aspectes tècnics i funcionals, econòmics, així com un apartat sobre la ramaderia.

ELS ASPECTES SÒCIO-CULTURALS A L'AGRICULTURA DE SANT LLORENÇ D'HORTONS. LA GRANDÀRIA DE LA PROPIETAT I L'EXPLOTACIÓ

INTRODUCCIÓ

En un treball que intenta fer esment dels aspectes més importants de l'agricultura als municipis que estudiem, el fet d'haver escollit el tema dels aspectes sòcio-estructurals obeeix a les raons següents: en primer lloc, voldríem donar a conèixer un tema que en el món agrari de l'Alt Penedès és relativament poc estudiat, atès que hi ha un interès més gran pel que fa a produccions agràries, rendiments, superfícies, etc.; una altra raó és que aquest tema permet treure unes conclusions bastant clares sobre l'estat actual de tots tres municipis pel que fa a la problemàtica concreta que tractem en el nostre article, i encara en darrer terme, a més d'apreciar-se unes conclusions definides, el tema permet veure una evolució cronològica en el diferent desenvolupament de Sant Llorenç d'Hortons, sempre comparada amb la de Gelida i la de Sant Sadurní d'Anoia.

Abans de tractar el tema que és objecte del nostre estudi, cal esmentar que hi ha dos aspectes dels quals hem de fer un petit resum, per l'estreta relació que tenen amb la dimensió de la propietat i de l'explotació.

En primer lloc cal dir que la població activa agrària sobre el total de la població activa representa un 27% a Sant Llorenç, un 5,8% a Sant Sadurní i un 5,2% a Gelida.

Pel que fa a les conclusions a què hem arribat sobre aquest tema, podem dir que s'observa un augment del nombre d'empresaris agraris al municipi de Sant Llorenç, mentre que a Gelida i a Sant Sadurní el que hi ha és una davallada, entre 1972 i 1982. Els assalariats disminueixen en nombre a favor de l'explotació familiar, i això, com apuntarem més endavant, va relacionat amb l'evolució que sofrirà la grandària de la propietat.

En segon terme, el tema dels règims de tinença de la terra també està directament relacionat amb la dimensió de la propietat i de l'explotació. Resumint les conclusions a què hem arribat per aquesta banda, es pot afirmar que en tots tres municipis hi ha una disminució del règim de tinença indirecta de la terra en favor del règim de propietat. La tendència hi és a tots tres municipis, però mentre que a Gelida i a Sant Sadurní ja predomina actualment el règim de propietat sobre el de parcel·la i altres, a Sant Llorenç el procés de substitució es troba en una fase més endarrerida. Per exemple, el règim de propietat a Sant Llorenç ha passat d'ésser un 28,2%, el 1962, a un 33,7%, el 1982; a Gelida, ha passat del 79,2% al 90%, en el mateix període, i a Sant Sadurní, també en els mateixos anys, ha passat del 63,9% al 82,4%.

Havent fet aquest resum de les conclusions a què hem arribat en tractar dels temes esmentats sobre aspectes socio-estructurals, ara en farem un estudi més acurat, centrant-nos en l'anàlisi de la grandària de la propietat i de l'explotació agrària a Sant Llorenç d'Hortons i, per poder-ho comparar, també a Gelida i a Sant Sadurní d'Anoia.

LA GRANDÀRIA DE LA PROPIETAT I DE L'EXPLOTACIÓ

Començant per la superfície total de les explotacions censades, podem veure, en tots tres municipis, quina és l'activitat productiva que predomina. Per exemple, a Gelida veiem que les hectàrees llaurades són 775 sobre 2.118 totals (any 1982). Això representa un 36,59% de llaurat sobre el total d'hectàrees de les explotacions. En canvi, el nombre d'hectàrees ocupades per espècies arbòries forestals és de 53,30% de la superfície total de les explotacions, percentatge que correspon a 1.129 hectàrees. Això ve a significar que les explotacions forestals són molt importants quant a superfície—sense tenir en compte els rendiments—en

l'economia del municipi. Cal remarcar també la poca significació de les 13 hectàrees dedicades a prats i pastures. (0,61%).

A Gelida també tenen força importància les «altres terres no llaurades» (que no són ni pastures ni espècies arbòries forestals), que podrien ser els erms i matolls o superfícies que pertanyen a les explotacions i que no tenen aprofitament vegetal apreciable (pedreres, camins, etc.). El percentatge ocupat per aquestes superfícies respecte del total és del 9,53%.

A Sant Llorenç d'Hortons els percentatges són els següents: 95,49% de les hectàrees totals de les explotacions censades (1.311 ha) són llaurades (1.252 ha); un 0,5% estan dedicades a terres no llaurades de prats i pastures (7 ha); l'1,9% són ocupades per espècies arbòries forestals (25 ha) i la resta d'aprofitaments de les explotacions suposa només un 1,98% de la superfície. Per tant, si Gelida tenia un tipus d'explotació predominantment forestal, Sant Llorenç té un aprofitament

Els boscos, a Sant Llorenç, tenen el seu lloc reservat a les zones més marginals dels torrents i dels turons, on el relleu no permet ni el desenvolupament de l'agricultura ni el de la ramaderia.

quasi totalment agrícola de la superfície de les explotacions agràries censades.

A Sant Sadurní els percentatges són aquests: 71,06% per a terres llaurades, 13,04% per a espècies arbòries forestals, i 15,88% per a altres tipus de terres qualificades com a «no llaurades». Podem veure que el repartiment aquí és una mica més equilibrat. Un aspecte important és que adquireixen gran importància relativa les «altres terres no llaurades», com podrien ésser els erms i els matollars que poden fer funció de pastures, si bé els seus rendiments siguin generalment molt baixos. En general, són terres bastant marginals, la qualitat de les quals no és gaire satisfactòria.

Manca el comentari sobre dos aspectes relacionats amb el quadre de la «superfície total de les explotacions censades»: el primer que cal destacar és la poca importància que té el nombre d'hectàrees dedicades a prats i pastures permanents, deguda a les característiques de la zona que és poc humida. És aquest un dels indicadors que posa de manifest el caràcter de «secà» de l'agricultura dels tres municipis que estudiem. Aquesta importància tan minsa de les pastures queda ja anul·lada a Sant Sadurní d'Anoia, on l'any 1982 no hi havia ja cap superfície destinada a aquest ús. L'aspecte que cal tractar és que ja en aquest quadre, com en d'altres, es posa de manifest la marcada diferència entre el caràcter eminentment forestal del municipi de Gelida i el caràcter eminentment agrícola de Sant Llorenç i de Sant Sadurní.

Si als tres municipis, el que tenim en compte és el percentatge de terres conreades respecte de la superfície total, trobem les dades següents: a Sant Llorenç, un 62% de la superfície són terres conreades; a Gelida el percentatge és del 33%, i a Sant Sadurní és del 65%.

L'any 1982, els percentatges són del 29% a Gelida, del 63% a Sant Llorenç i del 51% a Sant Sadurní. Segons les observacions de Joaquim Novella⁽²⁾ i tenint en compte tota la comarca de l'Alt Penedès, «els municipis que tenen un menor percentatge de terres llaurades són els de la perifèria de la comarca, en concret les zones on l'Alt Penedès pren contacte amb les serralades litoral i pre-litoral. Allà és on hi ha un major percentatge de boscos i muntanya». Segons el mateix llibre de Novella, Gelida és un municipi que té un percentatge de superfície de terres llaurades inferior a la mitjana de la comarca. La causa, segons l'autor, és que hi ha uns conreus de baixa intensitat. En canvi, Sant Llorenç i Sant

Sadurní pertanyen al grup majoritari amb un percentatge de terres conreades que està entre el 40% i el 65% de la superfície total.

En el cens de 1972 es fa una divisió entre les terres llaurades de regadiu, terres llaurades de secà i terres no llaurades. Es donen les xifres absolutes i els percentatges. A Gelida, les terres no llaurades eren un 67,02%, mentre que l'any 1982 eren un 63,41%. A Sant Llorenç els percentatges en aquests deu anys han passat de 13,15% al 4,51%, segurament a causa que s'han guanyat terres que abans eren bosc o erms i això ha fet disminuir la superfície total de les terres no llaurades. Això també podria ésser relacionat amb un augment dels rendiments.

A Sant Sadurní, el 1972, un 17,63% de les terres eren no llaurades, mentre que el 1982 el percentatge havia passat al 28,94%. Aquest augment no sols es fa en detriment de les terres llaurades (81% el 1972 i 71% el 1982), sinó que veiem com proporcionalment el percentatge de terres no llaurades augmenta més que no pas la disminució de terres llaurades.

Respecte de les terres de regadiu i secà, tot i que no podem fer la comparació amb l'any 1982, per manca de dades que diferenciïn aquests dos tipus de conreu, cal dir que en tots tres municipis el regadiu té molt poca importància en comparació amb les terres de secà.

Quadre 1

Relació de les hectàrees amb el nombre d'explotacions i el nombre de parcel·les, l'any 1982

	Ha llaurades	Parcel·les	Explotacions
Gelida	775	522	155
Sant Llorenç	1.252	296	106
Sant Sadurní	953	492	140

Font: elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España, 1962, 1972, 1982*

Si relacionem el nombre d'hectàrees llaurades a cada municipi amb el nombre de parcel·les ens donarà uns indicadors que ens mostraran quina és la grandària mitjana de les parcel·les.

L'any 1982, la grandària mitjana era aquesta:

- Gelida: $775 / 522 = 1,48$ ha/parcel·la
- Sant Llorenç: $1.252 / 296 = 4,22$ ha/parcel·la
- Sant Sadurní: $953 / 140 = 1,93$ ha/parcel·la

La definició que es fa de la «parcel·la», al cens de 1982, és «tota extensió de terres voltada de terreny, edificis o aigües que no pertanyin a l'explotació».

D'acord amb aquesta definició i les dades que apareixen en els censos, podem treure les conclusions següents:

A Gelida i a Sant Sadurní la dimensió mitjana de les parcel·les és semblant, mentre que a Sant Llorenç l'extensió mitjana és significativament més gran que als altres dos municipis.

Si relacionem ara el nombre d'hectàrees llaurades amb el nombre d'explotacions amb terres, podem fer els matisos que abans hem dit:

- Gelida: $775 / 152 = 5,09$ ha/explotació amb terres
- Sant Llorenç: $1.252 / 106 = 11,81$ ha/explotació amb terres
- Sant Sadurní: $953 / 140 = 6,80$ ha/explotació amb terres

En aquest cas, els càlculs confirmen plenament el que abans hem dit: l'extensió mitjana de les parcel·les i també la de les explotacions és molt més gran a Sant Llorenç que als altres dos municipis, i aproximadament mantenen la mateixa relació. Veurem ara el nombre mitjà de parcel·les per cada explotació amb terres.

L'any 1972 el nombre mitjà de parcel·les per explotació era el següent:

- Gelida: 1,76 parcel·les per explotació
- Sant Llorenç: 2,80 parcel·les per explotació
- Sant Sadurní: 2,22 parcel·les per explotació

La situació el 1982 era aquesta:

- Gelida: 3,43 parcel·les per explotació
- Sant Llorenç: 2,79 parcel·les per explotació
- Sant Sadurní: 3,51 parcel·les per explotació

En aquest cas, també es destaca Sant Llorenç com diferent dels altres dos municipis, ja que és el que té una mitjana de menys parcel·les per explotació.

Aquest fet és lògic, ja que Sant Llorenç té, tant en termes absoluts (en hectàrees) com relatius (en percentatges), moltes més terres llaurades que Sant Sadurní o Gelida. Encara que l'extensió mitjana per parcel·la és quasi tres vegades més gran a Sant Llorenç, la mitjana global de l'explotació a Sant Llorenç és només 2,3 vegades més gran que a Gelida i 1,7 vegades més gran que a Sant Sadurní. És per això que, comparativament, el nombre de parcel·les/explotació disminueix.

Podem comparar aquestes dades de 1982 amb les corresponents a 1962 i 1972. Del 1962 tenim informació sobre el total general d'explotacions amb terres i també podem comparar-ho amb el total de 1972:

Quadre 2

Evolució del nombre d'explotacions

	1962	1972	1982
Gelida	311	163	152
Sant Llorenç	204	137	106
Sant Sadurní	341	226	140

Font: elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España 1962, 1972 y 1982*.

Quadre 3

Extensió mitjana de les explotacions (en ha)

	1972	1982
Gelida	13,31	5,09
Sant Llorenç	9,42	11,81
Sant Sadurní	7,62	6,80

Font: elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España, 1962, 1972 y 1982*.

Si comparem els dos quadres anteriors estarem en condicions d'afirmar que a Gelida hi ha hagut, entre 1972 i 1982, una davallada en el nombre d'explotacions i, al mateix temps, hi ha hagut una davallada molt forta en la seva superfície mitjana. Això ens porta a dir que ha disminuït la superfície global de les explotacions censades. En canvi, a Sant Llorenç, si bé ha disminuït el nombre de les explotacions, n'ha augmentat la superfície. Hi haurà hagut una concentració parcel·lària, potser com a conseqüència de la marxa de molts treballadors que han anat a treballar a la ciutat o bé que han passat als sectors secundari o terciari dels municipis amb més desenvolupament econòmic. Això té relació amb la progressiva disminució del règim de parcel·la i l'augment de la importància de l'explotació directa de la terra. Cada vegada hi ha menys explotació indirecta de la terra i augmenta el percentatge de superfície explotada directament pel propietari.

A Sant Sadurní passa el mateix que a Gelida: disminueix el nombre d'explotacions i també la superfície d'aquestes. Per tant podem suposar que hi ha un abandó de terres i se substitueix l'activitat agrària per la industrial o terciària.

Al conjunt de la comarca de l'Alt Penedès el nombre d'explotacions agràries s'ha reduït des de 1962, en què n'hi havia 6.044, fins al 1982, en què en quedaven 3.690.

Novella és de l'opinió que la reducció en el nombre d'explotacions ha estat provocada per la integració d'antics propietaris al sector industrial i al de serveis. Això ha fet que, si bé la superfície conreada no ha davallat o bé ha davallat molt poc, hi hagi alhora una disminució del nombre d'explotacions i un augment de la seva superfície mitjana.

Més endavant analitzarem més detalladament aquest fet.

NOMBRE D'EXPLOTACIONS CENSADES SEGONS LA SUPERFÍCIE AGRÍCOLA UTILITZADA

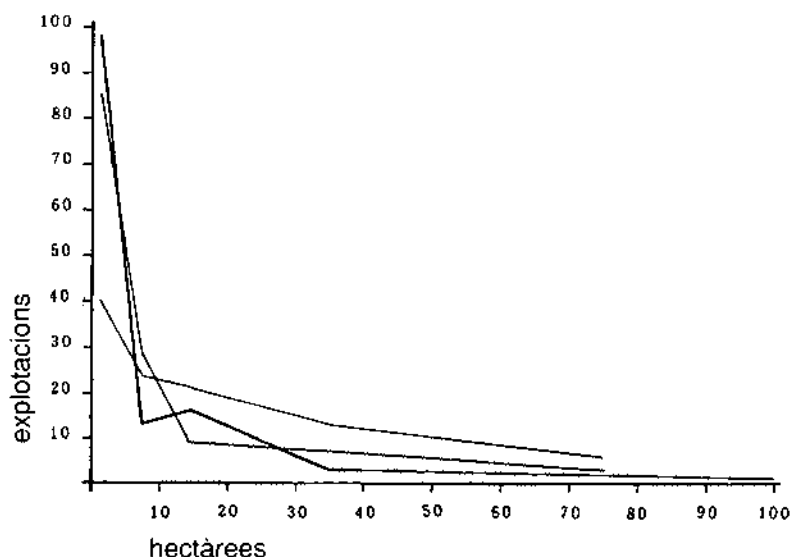
Per començar aquest apartat presentem una parell de gràfics que ens mostren el nombre d'explotacions censades en relació amb la superfície agrícola utilitzada.

El primer d'aquests gràfics representa el nombre d'explotacions en xifres absolutes, tal com apareixen en el *Censo Agrario*, on es relacionen

el nombre d'explotacions (eix d'ordenades) i les hectàrees (abscisses). Per solventar el problema que es presenta pel fet que els intervals tenen diferents grandàries tal com es presenten en el cens, hem representat cada interval per la seva marca de classe, considerant com a tal el nombre que representa la mediana de l'interval, és a dir, el punt mig.

Figura 1

Nombre d'explotacions censades, segons la S.A.U.

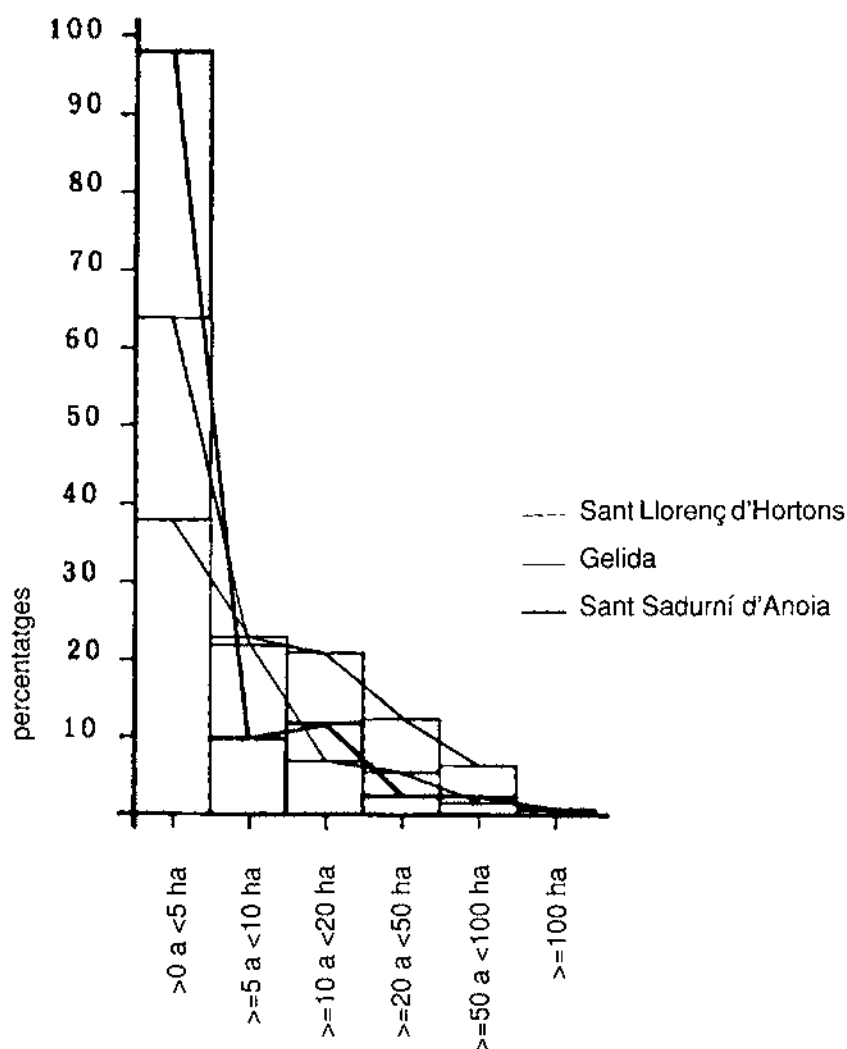
- Sant Llorenç d'Hortons
- Gelida
- Sant Sadurn d'Anoia

Font: Extret del *Censo Agrario de España, 1982*

El gràfic de valors relatius està realitzat sobre les mateixes dades que l'anterior, però en aquest cas, pel fet d'ésser un gràfic de barres, hem cregut que és més explicatiu dibuixar les barres totes de la mateixa amplada, encara que els intervals de superfície de les explotacions siguin d'extensió diferent. Això en part pot donar una visió a simple vista falsejada, però queda compensada perquè al peu de cada barra ja s'especificuen els límits de cada interval.

Figura 2

**Percentatge d'explotacions segons la seva grandària
als tres municipis estudiats**

Fonts: elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España 1982*.

*El poblament aïllat, un element clau del domini de la terra.
Cada vegada més, les terres de conreu es van repartint entre un nombre
reduït de propietaris, els senyors de les masies.*

Quadre 4

**Nombre d'explotacions, en percentatge,
sobre el nombre total d'explotacions amb S.A.U.
segons la grandària**

	>0-<5	>=5-<10	>=10-<20	>=20-<50	>=50-<100	>=100 ha
Sant Llorenç	38,0	22,8	20,9	12,3	5,7	—
Gelida	64,3	22,8	20,9	12,3	5,7	—
Sant Sadurní	73,1	9,7	11,9	2,2	2,2	0,7

Font: elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España 1982*

NOMBRE D'EXPLOTACIONS CENSADES SEGONS SUPERFÍCIE AGRÍCOLA TOTAL

Tractarem aquest apartat a partir de l'elaboració d'un quadre les xifres del qual provenen dels censos i que, per manca d'espai, ens hem vist obligats a fraccionar. Així, doncs, cada fracció del quadre quedarà transcrita a mesura que anem fent el comentari de les diferents grandàries de les explotacions.

El que farem és analitzar individualment l'evolució dels sis intervals que mesuren la superfície de les explotacions.

Respecte del nombre total d'explotacions amb terres podem presentar el quadre següent, que posteriorment comentarem:

Quadre 5

Nombre total d'explotacions amb terres

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	204	137	106
Gelida	311	163	152
Sant Sadurní	341	226	140

Font: extret del *Censo Agrario de España 1962, 1972 y 1982*

El que es pot comentar a partir de l'observació dels gràfics i del quadre del *Censo Agrario* de l'any 1982 és que hi ha un predomini de les explotacions petites, considerades com a tals les de menys de 10 hectàrees. En buscar els percentatges, es poden comparar els tres municipis, com hem fet en les taules, i comparar-los entre ells.

Fent la comparació entre els tres municipis, veiem que el nombre d'explotacions d'una grandària determinada manté una relació inversament proporcional a aquesta grandària, segons la Superfície Agrícola Utilitzada. És a dir, hi ha moltes explotacions del grup de les més petites i poques del grup de les més grans. Podem dir, doncs, que hi ha un predomini de les petites explotacions (sempre parlant en termes de S.A.U.).

La diferència entre els tres municipis rau en la relació que hi ha a cadascun d'ells entre el nombre d'explotacions amb molta Superfície Agrícola Utilitzada i el nombre d'explotacions amb poca extensió de S.A.U. Per exemple, en el gràfic la corba de Sant Llorenç va davallant amb un pendent semblant a tots els segments, és a dir en forma bastant rectilínia. Segons això, podem dir que, tot i que el nombre d'explotacions d'una determinada superfície va disminuint, quan anem augmentant la superfície, aquesta disminució es fa de manera gradual, parlant sempre en relació amb els altres dos municipis. Quant al percentatge d'explotacions d'una determinada grandària, es pot observar que el percentatge d'explotacions petites no és desmesurat, tot i que és més gran que el de les de més extensió.

Als altres dos municipis, en canvi, la davallada en el percentatge d'explotacions es dona de forma molt més brusca, ja que hi ha molta diferència entre el percentatge de petites i de grans explotacions.

A Gelida, per exemple, hi ha una davallada molt més acusada que a Sant Llorenç. Si a Sant Llorenç la relació

nombre d'explotacions amb S.A.U. entre 0 i 5 ha

nombre d'explotacions amb S.A.U. entre 5 i 10 ha

és de $R = 40/24 = 1,666$, a Gelida és de $R = 85/29 = 2,93$.

És a dir, gairebé hi ha el triple d'explotacions d'entre 0 i 5 hectàrees que d'entre 5 i 10 hectàrees. La corba del gràfic de Gelida té un pendent molt més acusat en el primer segment que no pas a la resta. Això ho podem interpretar com que hi ha un nombre molt més elevat d'explotacions que tenen entre 0 i 5 ha. i molt poques (només 1/3 part de les més petites) que tenen entre 5 i 10 ha.

Per tant, a Gelida hi ha una desproporcionalitat entre el nombre d'explotacions qualificades de «petites» i les que tenen una extensió pertanyent a l'interval superior en grandària. En conclusió, doncs, hi ha un predomini de les explotacions d'entre 5 i 10 hectàrees.

A Sant Sadurní, la relació que hem descrit abans és aquesta:

$R = 98/13 = 7,53$.

Un 73% de les explotacions tenen entre 5 i 10 hectàrees de S.A.U. Per tant, predomina de forma quasi total l'explotació petita. Les explotacions amb superfície de S.A.U. compresa entre 10 i 20 hectàrees són un 20% del total, i la resta de superfícies més grans es reparteixen entre el percentatge que ens queda d'explotacions.

Quadre 6

Nombre d'explotacions censades segons la S.A.U.

	>0-<5		>=5-<10		>=10-<20		>=20-<50		>=50-<100		>=100 ha	
Sant Llorenç	105	40	24		22		13		6		—	
Gelida	132	85	29		9		7		2		..	
Sant Sadurní	134	98	13		16		3		3		..	

Font: extret del *Censo Agrario de España 1982*

En aquest altre quadre podem observar el grau en què el nombre d'explotacions ha augmentat o disminuït:

Quadre 7

Percentatge de reducció del nombre d'explotacions

	(1)	(2)	(3)
Sant Llorenç	204	- 32,8%	- 22,6%
Gelida	311	- 47,5%	- 6,7%
Sant Sadurní	341	- 33,7%	- 38,05%

(1): Nombre d'explotacions amb terres, any 1962

(2): Reducció del nombre d'explotacions el 1972 respecte de 1962 (%)

(3): Reducció del nombre d'explotacions el 1982 respecte de 1972 (%)

Font: Elaboració pròpia a partir del *Censo Agrario de España 1962, 1972 y 1982*.

Si és veritat que la tendència a tots tres municipis estudiats és la de reduir el nombre d'explotacions amb terres, cal remarcar una diferència en l'evolució de cadascuna de les tres reduccions.

A Sant Llorenç hi ha una reducció més o menys forta en el nombre d'explotacions entre els anys 1962 i 1972. La reducció és menys important entre 1972 i 1982. Aquesta evolució es pot explicar així: entre 1962 i 1972 és quan hi ha l'apogeu de la producció industrial i una pujada del nivell de vida. Es produeix un èxode rural que a Sant Llorenç es pot traduir en una minva en el nombre d'explotacions, si bé es manté la superfície conreada, ja que hi ha treballadors agraris que es professionalitzen a la ciutat i, per tant, hi ha una concentració parcel·lària. Entre 1972 i 1982 el percentatge de reducció no és tan accentuat, potser a causa que en aquests anys és quan apareix la crisi econòmica i lògicament hi ha menor tendència a emigrar a les ciutats. Tot i així, és evident que el camp es va despoblant i per això continua reduint-se el nombre d'explotacions i continua també la concentració parcel·lària.

A Gelida es produeix un fet que cal ressaltar: entre 1962 i 1972 és quan es redueix el nombre d'explotacions en un 47%, que és un percentatge força alt. Això es pot justificar pel fet que en aquests deu anys és quan es comencen a instal·lar les indústries papereres i d'explotació de la fusta. Es poden sobreposar dos fets: en primer lloc, una possible emigració cap a les ciutats com a conseqüència del ressorgiment econòmic, i el segon lloc, el desplaçament dins el mateix municipi dels treballadors agraris cap a un altre sector de l'activitat econòmica. Això pot anar relacionat amb el fet que des de 1962 a 1972 a Gelida es produeix un notable augment de la superfície de les terres en règim de propietat amb la corresponent disminució de les terres en règim de parceria. Els parcers són els qui faran un canvi en llur activitat econòmica i es traslladaran a les ciutats o bé es convertiran en treballadors de la indústria.

Aquest canvi es fa a Gelida d'una forma molt brusca, ja que veiem que entre 1972 i 1982 la reducció ja només és d'un 6,7% de les terres. A Sant Sadurní, si bé el ritme de disminució en el nombre d'explotacions és semblant en tots dos períodes, encara és més fort el de 1972 a 1982. Ens podríem preguntar per què ha anat així, quan semblaria més lògic que la major disminució s'hagués donat en el primer període, el de creixement econòmic. La resposta seria que en aquests anys és quan precisament Sant Sadurní es converteix en un centre secundari-terciari i, per tant, és en aquest període quan la seva activitat econòmica com a centre de serveis atrau més treballadors del sector primari al propi municipi.

Clar predomini del conreu de secà, la vinya principalment, i els camps de cereals, conjuntament amb les oliveres i els ametllers recorren tot aquest bast racó de l'Alt Penedès.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'EXPLOTACIONS SEGONS EL NOMBRE D'HECTÀREES

Tant a Sant Llorenç com a Gelida es produeix una davallada molt important del nombre d'explotacions petites (entre 0,1 i 5 hectàrees per explotació), deguda principalment a la concentració parcel·lària. Les causes que provoquen que la davallada més forta sigui entre 1962 i 1972 són les mateixes que apuntàvem per justificar la minva del nombre d'explotacions en el mateix període. A Sant Sadurní la cosa és diferent, ja que la minva és gairebé la mateixa en una període que en l'altre.

Un altre dels quadres significatius és el que reflecteix el nombre d'explotacions que tenen entre 10 i 20 hectàrees.

Quan analitzem el nombre d'explotacions de superfície més grans i la seva evolució, podem confirmar el fet que és la base de l'estudi del capítol: analitzar la concentració parcel·lària que es produeix i, com a conseqüència, la minva del nombre d'explotacions petites i l'augment de les més grans.

Mentre que a Gelida es produeix una davallada constant en el nombre d'explotacions petites, a Sant Llorenç aquesta es produeix en el segon dels decennis que analitzem.

El cas de Sant Sadurní és sempre especial, ja que, com hem vist, és al final de l'evolució estudiada (1982) quan ha tingut un percentatge més alt de reducció del nombre d'explotacions. Per tant, no ens ha de sobtar que la reducció del nombre de les explotacions petites sigui paral·lel a la de les mitjanes.

En els tres grups d'explotacions més grans es fa palès el fet de la concentració parcel·lària.

En el grup de les explotacions amb superfícies de 20 a 50 hectàrees, cal remarcar la puja sobtada del seu nombre a Sant Llorenç, l'any 1972. A Gelida l'augment és molt menys apreciable, i a Sant Sadurní només augmenta el nombre de les més grans en el període 1962-1972, i a partir d'aquesta data es produeix una disminució. Aquesta disminució no es veu compensada per l'augment de cap altre tipus d'explotació, la qual cosa fa suposar que a Sant Sadurní disminueix el nombre total d'explotacions així com la de la superfície total censada, a causa del procés de terciarització i industrialització.

*Quadre 8***Evolució del nombre d'explotacions entre 0 i 5 hectàrees**

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	115	52	82
Gelida	255	102	92
Sant Sadurní	253	155	104

*Quadre 9***Evolució del nombre d'explotacions entre 5 i 10 hectàrees**

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	66	42	23
Gelida	30	29	25
Sant Sadurní	56	37	9

*Quadre 10***Evolució del nombre d'explotacions entre 10 i 20 hectàrees**

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	17	25	22
Gelida	9	10	11
Sant Sadurní	24	19	18

*Quadre 11***Evolució del nombre d'explotacions entre 20 i 50 hectàrees**

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	6	15	14
Gelida	9	10	10
Sant Sadurní	4	8	3

Cal Sant Just Vell, als anys vint, en ple domini del règim de parceria sobre el de propietat de la terra.

La Casa Vella és una de les masies més antigues de Sant Llorenç d'Hortons. Fins fa poc, encara conservava la seva imatge original, pròpia del moment en què fou construïda.

Quadre 12

Evolució del nombre d'explotacions entre 50 i 100 hectàrees

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	0	3	6
Gelida	3	10	10
Sant Sadurní	1	4	5

Quadre 13

Evolució de les explotacions de més de 100 hectàrees

	1962	1972	1982
Sant Llorenç	0	0	—
Gelida	5	5	4
Sant Sadurní	3	3	1

Font dels quadres 8 a l'11: extret del *Censo Agrario de España 1962, 1972 y 1982*.

Pel que fa al grup de les explotacions que tenen entre 50 i 100 hectàrees, cal dir que hi ha hagut un augment bastant gran respecte del nombre global d'explotacions. El municipi on això es manifesta més clarament és a Sant Llorenç, on es passa de 0 a 6 en vint anys. A Gelida també hi ha un augment del nombre d'aquestes explotacions més grans. A Sant Sadurní, aquest pas es fa entre 1962 i 1972, i a partir d'aquesta data l'augment és irrellevant.

Les causes d'aquest augment, quan també en alguns municipis es produeix una disminució de la superfície total de terres de conreu, poden trobar-se en el fet que hi ha una concentració parcel·lària com a conseqüència de l'èxode cap a la ciutat. El fet de la concentració parcel·lària és plenament justificat per la circumstància, ja comentada, que el nombre de parcel·les petites disminueix considerablement a favor de l'augment de les altres superfícies.